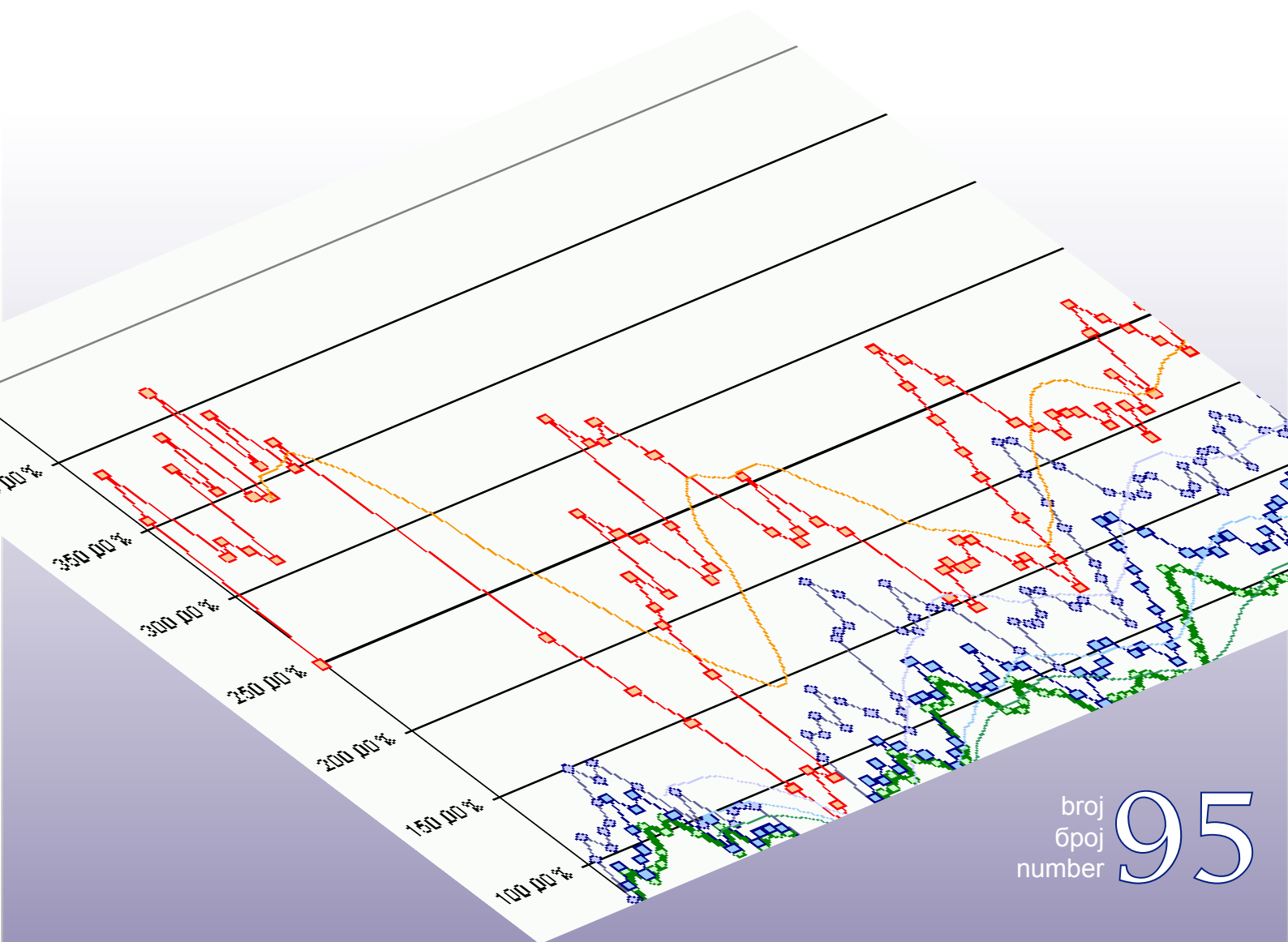

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

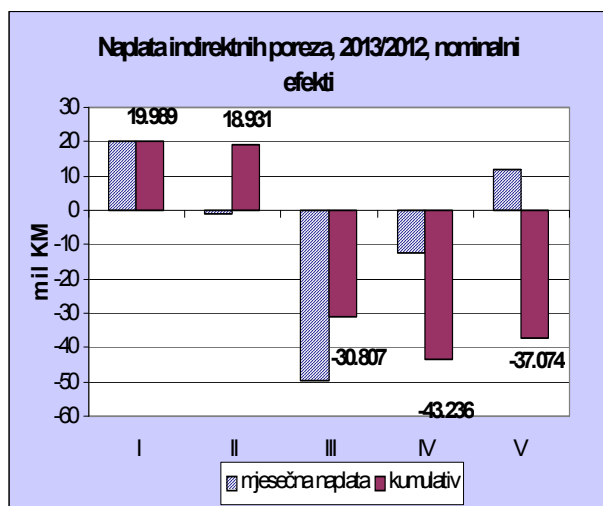
Oma Bilten

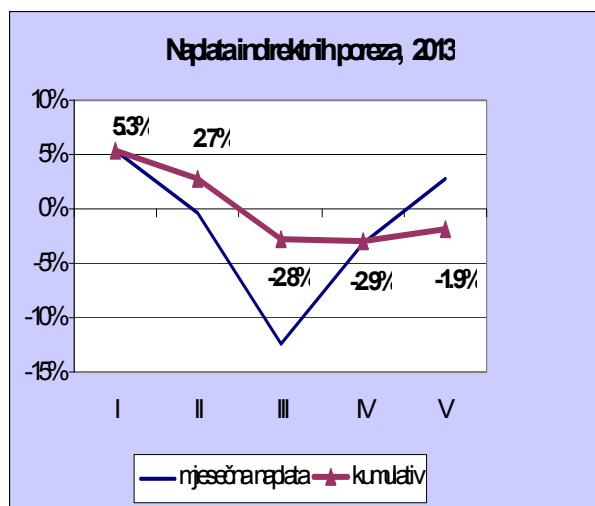
broj
број
number **95**

Uz ovaj broj

Prema preliminarnom izvještaju UIO po vrstama prihoda u mjesecu maju naplaćeno je bruto prihoda od indirektnih poreza 3.3% više nego u istom mjesecu 2012. Kako je istovremeno isplaćeno više povrata za 5,8% neto rast prihoda u maju je iznosio 2,8%. Posmatrano na nivou perioda januar – maj 2013. rast bruto prihoda od indirektnih poreza je iznosio 0,96%. Na nivou pet mjeseci isplaćeno je 16,7% više povrata, što je u konačnici rezultiralo manjkom prihoda od 37 mil KM (Grafikon 1), odnosno padom od 1,9% (Grafikon 2).

Grafikon 1

Grafikon 2

U prvih pet mjeseci 2013. negativni trendovi su zabilježeni kod svih glavnih grupa prihoda od indirektnih poreza. Ipak, pozitivna kretanja u maju su dovela do smanjenja dubioze kod prihoda od akciza, dok je kod neto PDV-a došlo do simboličnog smanjenja. U maju 2013. zabilježeno je snažno povećanje naplate akciza na duhan od 14,8%, domaće derivate nafte od 34,1% i grupaciju proizvoda koju čine alkohol, pivo, vino, alkoholna i bezalkoholna pića, 7,1%. Snažan porast prihoda od akciza na uvezene cigarete odnosi se uglavnom na cigarete iz Hrvatske pred ulazak Hrvatske u EU. Time su se ostvarila predviđanja Odjeljenja (vid. Bilten br. 88/89) da će proizvođači cigareta iz Hrvatske, u cilju zadržavanja tržišta nakon ulaska Hrvatske u EU, primijeniti strategije koje podrazumijevaju što duže odlaganje primjene carina. S obzirom na visok udio cigareta iz Hrvatske u tržištu BiH može se očekivati da će gomilanje zaliha cigareta prije 1.7.2013. dovesti do značajnog pada prihoda od akciza u narednih nekoliko mjeseci.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Uspostava saradnje između poreznih uprava u EU: pouke za BiH, II	2
Kretanje robne razmjene u periodu januar – maj 2013	9
Preliminarni konsolidovani izvještaj: JR i Opća vlada, Q1 2013	16

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

Uspostava saradnje između poreznih uprava u EU: pouke za BiH, II¹

(piše: dr.sc. Dinka Antić)

Pismom namjere iz septembra 2012.godine Bosna i Hercegovina se obavezala da će, u sklopu stand-by aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom, jačati saradnju između poreznih uprava uspostavom službene razmjene podataka o poreznim obveznicima. Sistem saradnje poreznih uprava bi trebao biti dogovoren do konca maja 2013., dok se njegova operacionalizacija očekuje u drugoj polovini 2013.godine.

S obzirom da je BiH tek u fazi političkog dogovaranja mehanizma saradnje poreznih uprava pravi je trenutak da se pojasne operativni modeli saradnje koje je propisala EU za svoje članice, koje je, ujedno, ponudila i državama kandidatima za članstvo i trećim zemljama. U nekoliko nastavaka predstavimo pravni okvir i mehanizme platforme suradnje poreznih uprava u EU u području direktnih i indirektnih poreza, te izložiti konceptualni okvir mogućeg modela saradnje poreznih uprava BiH.

Budući da je transparentnost u finansijskim transakcijama postala imperativ najrazvijenijih država u borbi protiv globalnih poreznih prevara u okviru iste teme u narednim brojevima biltena predstavimo i globalne mehanizme saradnje država u području poreza koje su uspostavili Vijeće Evrope i OECD.

4. ARHITEKTURA SISTEMA SLUŽBENE SARADNJE

Arhitektura sistema službene saradnje poreznih uprava EU, hijerarhija u odlučivanju i linije subordinacije prikazani su na Grafikonu 1.

(a) *nadležna institucija* (engl. *competent authority*) - Svaka članica je obavezna da odredi nadležnu instituciju za sprovođenje Regulacije i da o tome izvijesti Komisiju. U načelu, u skladu sa organizacijskom shemom u konkretnoj članici, „nadležna institucija“ može biti ministarstvo finansija, uprava prihoda, porezna uprava ili neka druga institucija nadležna za poreze. Komisija je dužna objaviti listu nadležnih institucija u Službenim novinama EU.

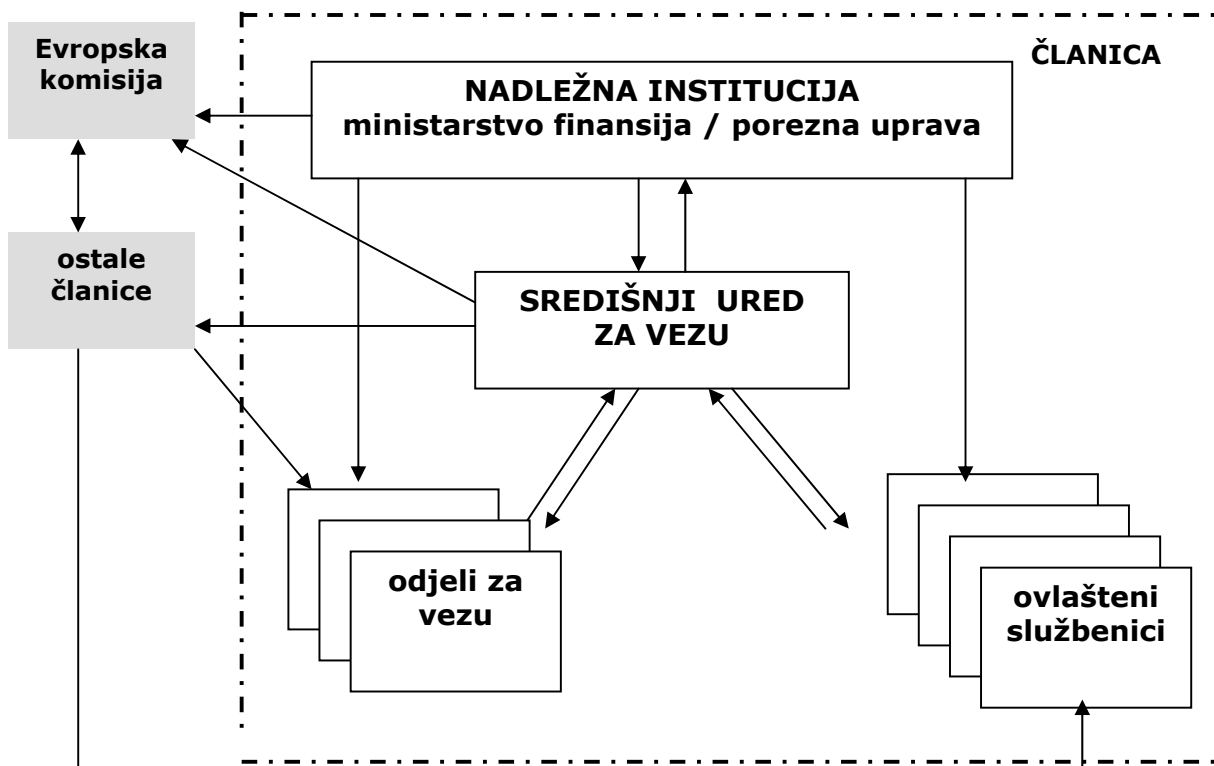
(b) *jedinstveni središnji ured za vezu* (engl. *central liaison office*) - Svaka članica je obavezna da formira jedinstveni središnji ured za vezu. Nakon osnivanja središnjeg ureda svaka članica je dužna da o tome izvijesti Evropsku komisiju i ostale članice. Glavni zadatak središnjeg ureda za vezu je uspostava i održavanje saradnje sa članicama EU, a po ovlaštenju i saradnja sa Komisijom.

(c) *odjeli za vezu* (engl. *liaison department*) - Nadležna institucija može da osnuje i više odjela za vezu. Odjelima za vezu koordinira središnji ured za vezu koji je dužan da izvijesti središnje urede za vezu ostalih članica o lokacijama odjela za vezu ukoliko to istraga zahtijeva.

(d) *službenici – istražitelji* (engl. *competent official*) - Ukoliko je nužno ostvariti direktnu saradnju sa drugim članicama, npr. u vezi sa određenim kompleksnijim ili značajnijim istragama nadležna institucija može imenovati službenike-istražitelje koji će dobiti ovlaštenja i koji će raditi na određenim zadacima. Središnji ured za vezu je dužan da vodi evidenciju ovih službenika, te je dužan dostaviti popis osoba na zahtjev središnjih ureda drugih članica. Službenici koji sudjeluju u

¹ Prvi dio članka je objavljen u Biltenu br. 93, april 2013

inspekciji i simultanim kontrolama se smatraju službenicima-istražiteljima u tim slučajevima, u skladu sa uvjetima koje propiše nadležna institucija.

Grafikon 1: Arhitektura sistema i shema koordinacije unutar članica i komunikacije sa ostalim članicama EU (prikaz autora)

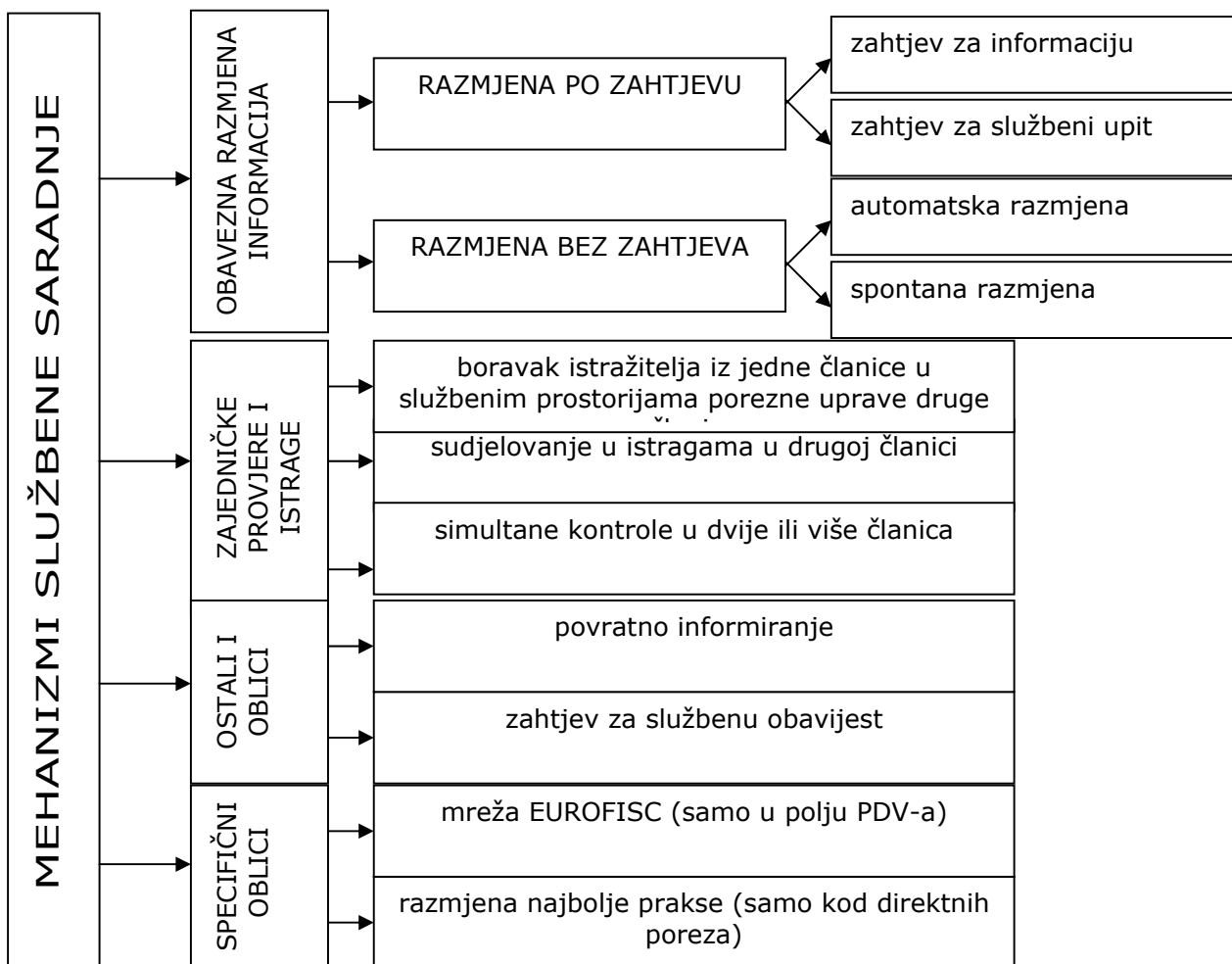
Rad odjela za vezu i ovlaštenih službenika koordinira središnji ured za vezu. Ukoliko odjeli za vezu ili ovlašteni službenici prime zahtjev za razmjenu podataka direktno od druge članice oni su dužni o tome izvijestiti središnji ured za vezu. Odjeli za vezu ili službenici dužni su informirati središnji ured za vezu i o odgovoru članice po zahtjevu druge članice, kao i u situacijama kada se upućuje zahtjev za razmjenu podataka drugoj članici. Zahtjevi za razmjenu podataka koji, da bi im se udovoljilo, zahtijevaju djelovanje odjela za vezu ili ovlaštenih službenika, izvan teritorija na kojem djeluju ili izvan operativne nadležnosti, moraju se odmah proslijediti središnjem uredu za vezu, o čemu se izvještava članica koja je uputila zahtjev.

5. MEHANIZMI SLUŽBENE SARADNJE

Postoji visok stepen propisanih mehanizama službene saradnje poreznih uprava u području PDV-a, akciza i direktnih poreza. Razlike se javljaju samo kod nekoliko oblika koji su propisani samo za određene vrste poreza. Pregled mehanizama službene saradnje poreznih uprava po vrstama poreza prikazan je na Grafikonu 2.

5.1. Razmjena informacija po zahtjevu (engl. *exchange of information on request*)

Razmjena informacija je osnovni obavezni mehanizam saradnje poreznih uprava. Kod direktnih poreza mehanizam je jedinstveno uređen, dok kod PDV-a i akciza taj oblik ima dva podoblika – razmjenu po zahtjevu za informacijom i razmjenu po zahtjevu za službeni upit.

Grafikon 2: Mehanizmi službene saradnje poreznih uprava EU (prikaz autora)

Postupak razmjene podrazumijeva da nadležna institucija jedne članice instituciji iz druge članice, koja je podnijela zahtjev za dostavom informacija, dostavlja bilo koju informaciju čija dostava je propisana regulacijama ili Direktivom. Pojam "institucija koja podnosi zahtjev" (engl. *requesting authority*) podrazumijeva središnji ured za vezu, odjel za vezu ili bilo kojeg službenika članice koji podnosi zahtjev za pomoć u ime nadležne institucije, dok "institucija kojoj se podnosi zahtjev" (engl. *requested authority*) podrazumijeva središnji ured za vezu, odjel za vezu ili bilo kojeg službenika članice koji prima zahtjev za pomoć u ime nadležne institucije. Zemlja članica koja je obavezna da dostavi tražene informacije i dokumente treba da ih što prije dostavi, a najkasnije šest mjeseci od dana prijema zahtjeva. Ovaj vremenski rok vrijedi za situacije kada nadležna institucija treba da obavi određene istrage. No, ukoliko nadležna institucija posjeduje sve tražene

informacije ona je dužna da ih u najkraćem roku proslijedi drugoj članici, odnosno najduže u roku od dva mjeseca. U specifičnim situacijama i istragama dvije članice mogu bilateralno dogovoriti rok za dostavu podataka. Originalni dokumenti se mogu dostaviti samo ukoliko to nije u suprotnosti sa nacionalnim zakonima članice koja dostavlja podatke.

U Direktivi se navodi da informacija koja se potražuje mora biti "*predvidive važnosti*" (engl. *foreseeable relevance*) za administriranje i sprovođenje poreznih propisa za članicu koja potražuje informaciju. Pojam "*predvidive važnosti*" je uveden kao standard razmjene informacija. U načelu, ovaj standard podrazumijeva da **razmjena podataka treba da obuhvati samo relevantne informacije**. Ovaj standard istovremeno obvezuje članicu koja potražuje podatke da potražuje samo podatke koji su relevantni za domaće istrage, ali i drugu članicu da dostavi sve relevantne informacije koje se tiču određenog slučaja ili obveznika. Stoga, **Direktiva ne daje slobodu članicama da nepotrebno opterećuju druge članice sa zahtjevima za dostavom informacija koje neće biti od velike važnosti za porezne vlasti u članici koja traži informacije, ali, s druge strane, ne daje ni slobodu članici koja dostavlja podatke da ograničava dostavljanje podataka koji se traže ili njihov obuhvat.**

5.2. Razmjena informacija bez prethodnog zahtjeva

Regulacije za saradnju u polju PDV-a i akciza propisuju i razmjenu informacija bez prethodnog zahtjeva. Razmjena informacija između članica bez prethodnog podnošenja zahtjeva može biti automatska i spontana. U Direktivi 2011/16/EU razmjena informacija bez prethodnog zahtjeva nije eksplicitno naznačena, ali kako je propisana obavezna automatska razmjena i spontana razmjena, može se zaključiti da su modeli saradnje u ovom dijelu u cijelosti harmonizirani za sve vrste poreza.

Razumljivo je da se uvjeti automatske i spontane razmjene razlikuju kod pojedinih vrsta poreza. U slučaju razmjene informacija o PDV-u nadležne institucije članica će bez prethodno podnesenog zahtjeva proslijediti informacije nadležnim institucijama u drugim članicama u sljedećim slučajevima:

- ukoliko se promet oporezuje u zemlji odredišta, a prosljeđivanje podataka od strane zemlje porijekla bi povećalo efikasnosti i efektivnost kontrola u članici odredišta;
- ukoliko postoje osnovane sumnje da je došlo do kršenja PDV propisa u drugoj članici ili postoji vjerovatnoća da će doći do PDV prevara;
- ukoliko postoji rizik od gubitka prihoda u drugoj članici.

5.2.1. Automatska razmjena informacija (engl. *automatic exchange*)

U slučaju automatske razmjene podataka o PDV-u nužno je precizirati vrste informacija koje se razmjenjuju, definirati učestalost razmjene informacija i propisati postupke razmjene informacija. Zemlje članice su dužne da preduzmu sve nužne korake i mjere da uspostave automatsku razmjenu informacija. Međutim, zbog obaveze razmjene informacija članice ne smiju nametati nove obaveze obveznicima PDV-a.

Automatska razmjena informacija o akcizama je obavezna u slučajevima:

- kada jedna članica sumnja ili ima saznanja da su se javile nepravilnosti ili povreda propisa EU o akcizama u drugoj članici;
- kada postoji mogućnost da nepravilnosti ili povrede propisa EU o akcizama u drugoj članici imaju reperkusije na drugu članicu;
- kada postoji rizik od prevara ili gubitak prihoda u drugoj članici.

U slučaju razmjene informacija o direktnim i ostalim porezima propisana je obavezna automatska razmjena raspoloživih informacija o rezidentima druge članice u vezi sljedećih kategorija dohotka i kapitala:

- ličnih primanja;
- primanja (naknada) direktora;
- proizvoda životnog osiguranja koji nisu obuhvaćeni nekim drugim propisima EU o razmjeni podataka;
- penzija;
- vlasništva nad nepokretnostima;
- prihodima od nepokretnosti.

Članice su dužne da do 1.1.2014. obavijeste Komisiju o kategorijama o kojima imaju raspoložive informacije. Članice mogu da obavijeste druge članice da im ne dostavljaju informacije iz određene kategorije dohotka i kapitala. S obzirom da su automatskom razmjenom obuhvaćene informacije koje se do sada nisu razmjenjivale ili nisu u dovoljnom obimu Direktivom je propisana dinamika primjene ovog najosjetljivijeg segmenta razmjene. Pored toga, propisani su i rokovi dati članicama da dostave statističke podatke o automatskoj razmjeni, te i rokovi za izradu podzakonskih akata kojima će se detaljnije propisati procedure automatske razmjene podataka. Propisani su i rokovi dati Komisiji za evaluaciju troškova i učinaka automatske razmjene i rokovi za dostavu izvještaja o problemima u primjeni Direktive. U narednim godinama zadatak Komisije će biti da procijeni moguće proširenje liste kategorija dohotka i kapitala koje će biti obuhvaćene automatskom razmjenom informacija na dividende, kapitalne dobitke i dohotke od prenosa prava.

5.2.2. Spontana razmjena informacija (engl. *spontaneous exchange*)

Članice mogu spontanom razmjenom da dostave bilo koju informaciju o PDV obveznicima ili akcizama koja se može proslijediti bez prethodnog zahtjeva ukoliko je smatraju korisnom za drugu članicu.

U slučaju direktnih poreza nadležna institucija u jednoj članici može dostaviti informaciju nadležnoj instituciji u drugoj članici u sljedećim okolnostima:

- ukoliko ima saznanja da može nastati utaja poreza u drugoj članici;
- u slučaju kada bi smanjenje porezne obaveze ili oslobađanja od poreza u jednoj članici dovelo do povećanja porezne obaveze u drugoj članici;
- ukoliko se poslovanjem između subjekata koji su obveznici u dvije članice upravlja preko jedne ili više zemalja na način da ušteda poreza može imati utjecaja na jednu ili obje članice;
- ukoliko članica ima saznanja da ušteda u porezima potječe od vještačkih transfera dobiti unutar grupe preduzeća;
- u slučaju kada informacije mogu biti relevantne za razrez porezne obaveze.

5.3. Zajedničko sudjelovanje u provjerama i istragama

Sistem službene saradnje između članica podrazumijeva i zajedničko sudjelovanje u provjerama i istragama u vezi sa obveznicima koji posluju u više članica ili čije poslovanje ima efekata na prihode više članica EU. Postoje dva modaliteta zajedničkog sudjelovanja u provjerama i istragama. Istražitelji porezne uprave članice koja potražuje podatke mogu:

- boraviti u prostorijama porezne uprave članice koja raspolaže informacijama;
- prisustvovati provjerama i istragama koje se sprovode na teritoriju članice koja raspolaže informacijama.

Boravak i prisustvo u poreznoj upravi druge članice regulira se međusobnim sporazumom. U gore navedenim slučajevima saradnje službeniku iz druge porezne uprave se mogu dati kopije dokumenata relevantnih za predmet po kojem se potražuju informacije. Ovi službenici mogu i da službeno razgovaraju sa obveznikom i da ispituju dokumentaciju. Ovlašteni službenik koji djeluje na teritoriji druge članice mora imati nalog za istragu i postupanje na teritoriji druge članice i pismeno ovlaštenje kojim dokazuje svoj identitet.

U cilju prikupljanja informacija u vezi sa lančanim poreznim prevarama, u situacijama kada je to u interesu članica, dvije ili više članica mogu dogovoriti sprovođenje simultanih-istovremenih kontrolnih aktivnosti kod jednog ili više povezanih poreznih obveznika. Ovakve kontrole, budući da su opsežnije i sveobuhvatnije, sa koordiniranom upotrebom resursa, daleko su efikasnije nego ograničene pojedinačne kontrole poreznih uprava. Porezna uprava svake članice treba identificirati obveznike za koje treba pokrenuti simultane kontrole i o tome obavijestiti druge članice, navodeći razloge, kao i razdoblje za obavljanje kontrole. Nadležne institucije u drugim članicama kojima je upućen poziv za simultanu kontrolu treba da odluče po primljenom zahtjevu. U slučaju odbijanja zahtjeva moraju odgovoriti pismeno navodeći razloge za to. U slučaju da nadležne institucije članica prihvate poziv za simultanu kontrolu potrebno je da imenuju svog predstavnika koji će nadgledati i koordinirati simultane kontrolne akcije.

5.4. Ostali oblici saradnje

5.4.1. Zahtjev za službenom obavijesti (engl. *request for notification*)

Nadležna institucija članice će instituciju iz druge članice na njen zahtjev i u skladu sa nacionalnim pravilima o službenoj dostavi obavijestiti o svim instrumentima i odlukama koje potječu od te institucije i koje se tiču primjene propisa, koji se odnose na poreze koje pokriva Direktiva, na teritoriju članice u kojoj je institucija koja traži podatke uspostavljena. U zahtjevu za dostavu obavijesti potrebno je navesti predmet dostave (instrument, odluku), naziv, adresu i bilo koju drugu relevantnu informaciju o podnosiocu zahtjeva. Nadležna institucija će odmah po primitku obavijestiti podnosioca zahtjeva o svom odgovoru na zahtjev za dostavu, navodeći datum dostave odluke ili instrumenta podnosiocu zahtjeva. Dokumentacija se može dostaviti poštom ili elektronski direktno osobi na teritoriju druge članice.

5.4.2. Povratno informiranje (*feedback*)

Nadležna institucija jedne članice može tražiti od nadležne institucije u drugoj članici kojoj je dostavila podatke da dostavi povratnu informaciju o tome. Nadležna institucija u drugoj članici je dužna dostaviti povratnu informaciju što je prije moguće, a najdalje u roku od tri mjeseca nakon što su poznati rezultati istrage koja se temeljila na razmijenjenim informacijama. Povratna informacija o automatski razmijenjenim informacijama se dostavlja jednom godišnje, u skladu sa bilateralnim sporazumima između članica.

5.5. Specifični oblici saradnje

5.5.1. Eurofisc

Novom Regulacijom o saradnji u području PDV-a, koja se primjenjuje od 1.1.2012.g., se uspostavlja mreža za brzu razmjenu informacija između članica, nazvana Eurofisc. Uspostavom ove multilateralne mreže biće znatno olakšana primjena pravila službene razmjene podataka i ukupna saradnja članica EU u borbi protiv PDV prevara. Okvir mreže Eurofisc obuhvata sljedeće segmente:

- uspostavu multilateralnog mehanizma za rano upozorenje na PDV prevare
- koordinaciju brze multilateralne razmjene ciljnih informacija
- koordinacija rada i aktivnosti nacionalnih oficira za vezu u Eurofisc-u u vezi primljenih upozorenja.

Sudjelovanje članica u Eurofisc mreži je na dobrovoljnoj osnovi. Informacije koje se razmjenjuju su povjerljivog karaktera. Evropska komisija neće imati pristup podacima koji se razmjenjuju putem mreže. Nadležne institucije članice delegiraju najmanje jednog službenika za vezu sa mrežom. Ovi službenici će odgovarati samo nacionalnoj upravi. Za potrebe sudjelovanja u određenim poljima rada Eurofisc-a službenici za vezu će između sebe odrediti koordinatora za određeno vremensko razdoblje. Koordinator za određena polja rada imaju sljedeće zadatke:

- da sakupljaju informacije od Eurofisc službenika za vezu, te da ih distribuiraju ostalim službenicima za vezu u mreži. Razmjena informacija se vrši elektronskim putem;
- da osiguraju obradu primljenih informacija od Eurofisc službenika za vezu i diseminaciju rezultata ostalim službenicima za vezu u mreži;
- da osiguraju povratne informacije Eurofisc službenicima za vezu koji sudjeluju u aktivnostima;
- da podnose godišnji izvještaj Eurofisc službenicima za vezu koji sudjeluju u aktivnostima.

5.5.2. Razmjena najbolje prakse

Direktivom o saradnji u polju direktnih i ostalih indirektnih poreza predviđen je i specifični oblik saradnje koji podrazumijeva razmjenu najbolje prakse između članica. Članice će zajedno sa Komisijom ispitati i ocijeniti službenu saradnju propisanu Direktivom. Isto tako, one će razmijeniti iskustva i najbolju praksu. U tom smislu članice mogu da predlože i direktive o načinu razmjene najbolje prakse i iskustava.

Kretanje robne razmjene u periodu januar - maj 2013

(Autor: Aleksandar Eskić)

Uvod

U ovom broju predstavljena je analiza robne razmjene Bosne i Hercegovine za prvih 5 mjeseci 2013. godine i direktno se nastavlja na sličnu analizu koja se odnosila na prvih 5 mjeseci 2012. godine objavljena u jednom od prethodnih brojeva. Napomene radi, kao izvor podataka su korištene 'jedinственe carinske isprave' (JCI) koje Agencija za statistiku BiH preuzima od Uprave za indirektno oporezivanje BiH radi mjesečne obrade podataka robne razmjene sa inostranstvom.

Kretanje robne razmjene zavisi od mnogobrojnih faktora; kako njen obim, tako i njena struktura. Prema raspoloživim podacima, evidentno je da je došlo do porasta vrijednosti izvoza tokom 2013. godine u poređenju sa istim periodom prethodne godine uz istovremen blagi pad vrijednosti uvoza. To navodi na uobičajen ekonomski zaključak da je Bosna i Hercegovina u ovom periodu poboljšala svoju vanjskotrgovinsku poziciju pri čemu je porast vrijednosti izvoza nadmašila smanjenje vrijednosti uvoza i time se Bosna i Hercegovina dodatno otvorila tj. integrisala u međunarodnu ekonomiju.

Izvoz u zemlje CEFTA²-e je povećan za 4,6%, gdje se inače plasira preko 30% vrijednosti ukupnog izvoza, dok je izvoz u Evropsku uniju porastao za preko 10% koja apsorbuje oko 60% vrijednosti bosanskohercegovačkog izvoza. Istovremeno, vrijednost uvoza iz zemalja CEFTA-e je smanjena za 7,6% u istom periodu, dok je vrijednost uvoza iz EU porasla za 0,8%. To praktično znači da je Bosna i Hercegovina poboljšala svoju vanjskotrgovinsku poziciju kako u odnosu na zemlje CEFTA-e tako i u odnosu na zemlje Evropske unije.

Globalno posmatrano, do sada su se isticale dvije osnovne tendencije, a to je da se oporavak svjetske privrede odvijao u dvije brzine. Zemlje u razvoju su bilježile više stope rasta u odnosu na razvijene zemlje. Sada se uočava novi trend, a on se prvenstveno odnosi na razvijene zemlje. Dok se predviđa da će privreda SAD-a rasti po stopi od 1,9% u 2013. godini tj. 3,0% u 2014. godini, privredna aktivnost u EU će imati negativnu stopu rasta od 0,3% u 2013. godini tj. pozitivnu stopu rasta od 1,1%. Za zemlje u razvoju se predviđa visoka stopa rasta od 5,3% u tekućoj tj. 5,7% u idućoj godini. Rast najveće svjetske privrede je rezultat nastavka djelovanja monetarne politike niskih kamatnih stopa, mjera fiskalne konsolidacije i povećanja tražnje na tržištu nekretnina i trajnih roba.

Negativne projekcije rasta u EU rezultat su slabosti unutar same EU. Tako se predviđa skroman rast od oko 1% Njemačke kao najjače evropske ekonomije dok se za Francusku, Italiju i Španiju predviđa pad ekonomskih aktivnosti. Ove slabosti su posljedica mjera fiskalne konsolidacije, slabijih izvoznih mogućnosti i niskog stepena povjerenja. Vjeruje se da politika jakog eura svakako doprinosi umanjanim izvoznim performansama zemalja eurozone.

Tokom 2012. godine tempo rasta vanjskotrgovinske razmjene na globalnom nivou je bio u padu što postaje značajnije obzirom da je obim svjetske trgovine bio nešto niži još u prethodnoj godini. Fluktuacije svjetske trgovine su bile više izražene od promjene kretanja svjetskog GDP-a. Tokom poslednjih 12 godina, a na osnovu stvarnih podataka, svaka promjena svjetskog GDP-a je rezultirala skoro 4 (tačnije 3,74) puta intenzivnijom istosmjernom promjenom vrijednosti svjetske trgovine³.

² CEFTA – Ugovor o slobodnoj trgovini zemalja Centralne Evrope

³ World Economic Report – Hopes, Realities, Risks (April 2013), International Monetary Fund, Washington DC, April 2013
Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

U prethodnom razdoblju cijene roba su imale snažne oscilacije. Ukupan indeks cijena roba⁴ je pao za 9% nakon što je dostigao svoj maksimum u aprilu 2011. godine usljed smanjene potražnje i neizvjesnog oporavka svjetske privrede. Cijene mineralnog ulja su porasle za 15% zahvaljujući smanjenoj proizvodnji i povećanoj potražnji zemalja u razvoju kao i SAD-a za ovom robom. Cijene metala su porasle za 10% na osnovu očekivanja u smislu povećane potražnje privreda zemalja u razvoju.

Kratkoročne projekcije kretanja cijena roba uključujući mineralno ulje govore da se može očekivati smanjenje cijena za 2% u 2013. godini. Očekuje se da će i cijene energenata pasti za 3% usljed povećane proizvodnje i ponude ovih roba na tržištu. Cijene hrane bi mogle takođe pasti za 2% zahvaljujući boljim vremenskim uslovima ove godine. Jedino se očekuje da će cijene metala porasti za 3% što je u skladu sa očekivanjima u pogledu globalnog privrednog oporavka i povećane potražnje za ovom vrstom roba.

U istom periodu, privreda Evropske unije nastavlja borbu sa posljedicama duboke finansijske i ekonomske krize tako da će privreda veoma sporo hvatati korak tokom ove godine. Očekuje se postepena stabilizacija ekonomskih aktivnosti još u prvoj polovini 2013. godine dok se već u drugoj polovini godine predviđa pozitivan rast uz procjenu snažnijeg rasta realnog GDP-a u 2014. godini kako investicije i potrošnja postanu glavni generatori rasta. Istovremeno projekcije govore da će domaća potražnja ostati skromna obzirom da visok dug ograničava rast kreditnog sektora.

Ukupno posmatrano, očekuje se blagi pad GDP-a u 2013. godini dok se već naredne godine predviđa rast od 1,5%. Zbog značajnosti u vanjskotrgovinskoj razmjeni Bosne i Hercegovine izdvajaju se projekcije rasta privrede Njemačke od 0,4% i 1,8%, Italije od -1,3% i 0,7%, Slovenije od -2,0% i -0,1%, Austrije od 0,6% i 1,8% kao i Hrvatske od -1,0% i 0,2% u 2013. i 2014. godini respektivno⁵. Stopa nezaposlenosti bi se mogla kretati u Njemačkoj na nivou od 5,4%, Italiji oko 12%, Sloveniji 10%, Austriji 4,7% i Hrvatskoj oko 20%.

Ukoliko se posmatraju ekonomije 6 zemalja jugoistočne Evrope, među kojima je i Bosna i Hercegovina, evidentiran je pad privrednih aktivnosti tokom prethodne godine uz istovremen nastavak snažnog rasta nezaposlenosti koji se približio nivou od 25%. Pogoršanje vanjskih uslova uz istovremen uticaj snažne zime i nastavka rasta nezaposlenosti uticali su na pad potrošnje, investicija i izvoza. Fiskalna konsolidacija i oporavak finansijskog sektora odvija se veoma sporo uz istovremen porast učešća loših kredita u ukupnom kreditnom portfoliju bankarskog sektora. U 2013. godini očekuje se rast od 1,6% uz veoma naglašene rizike po ove projekcije. Otežavajuće okolnosti koje bi mogle uticati na kretanje privrede je neizvjestan oporavak eurozone i visoke robne cijene; posebno hrane i mineralnog ulja. Upravo su to rizici od kojih nije imuna niti jedna od posmatranih zemalja.

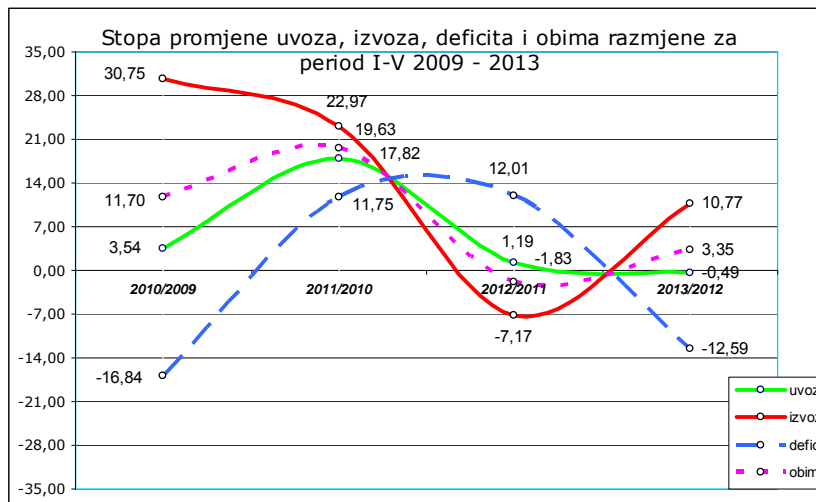
Kretanje osnovnih pokazatelja robne razmjene

U prethodnim periodima vrijednost uvoza i izvoza je snažno fluktuirala što se može vidjeti na Grafikonu 1 dok su stope promjena dosta skromnije u tekućoj godini. Vrijednost izvoza je, nakon snažnog rasta od 30,8% u 2010. godini nastavila padati naredne dvije godine i dostigla negativnu stopu rasta od 7,2% u 2012. godini pa potom porasla za 10,8% u 2013. godini. Što se tiče uvoza, stopa rasta je bila pozitivna sve do 2013. godine kada po prvi put bilježi negativnu stopu od 0,5%.

⁴ IMF Commodity Price Index

⁵ European Economic Forecast (Spring 2013), European Commission, Directorate General for Economic and Financial Affairs, Bruxeless, 2013

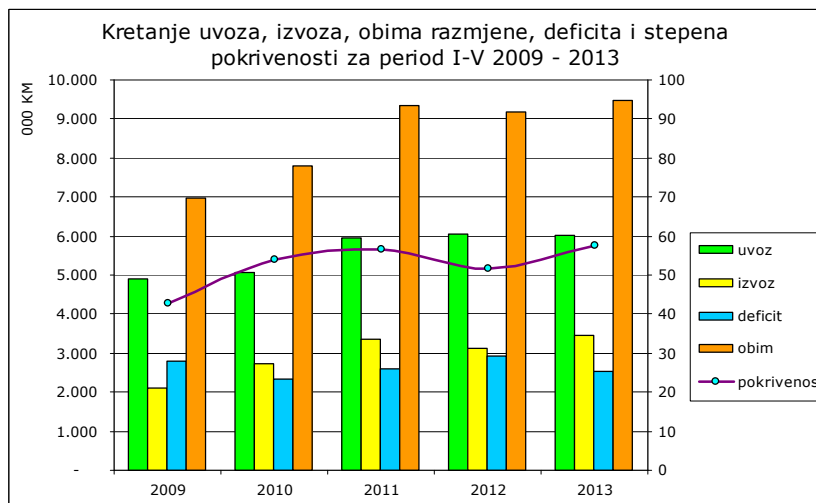
Grafikon 1

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

Tako imamo da je deficit vanjskotrgovinske razmjene rastao za oko 12% tokom prethodne dvije godine da bi tokom prvih 5 mjeseci tekuće godine pao za preko 12% dok je obim konstantno rastao sa izuzetkom prošle godine.

Grafikon 2

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

Na Grafikonu 2 prikazane su apsolutne vrijednosti osnovnih pokazatelja vanjskotrgovinske razmjene BiH sa inostranstvom za period 2009 – 2013. godina.

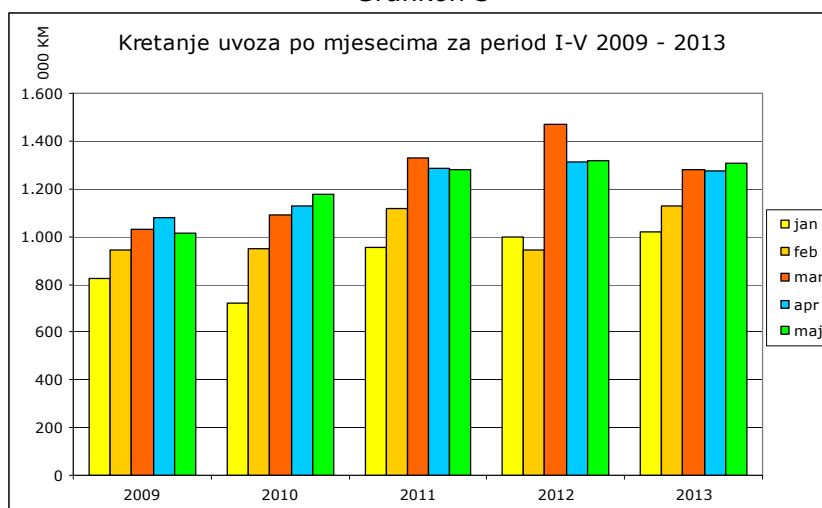
Kriva 'pokrivenost' predstavlja zapravo procenat pokrivenosti uvoza izvozom (desna skala). Vrijednost ovog koeficijenta se kretala konstantno iznad 50% (sa izuzetkom 2009. godine) i dostigla je svoju rekornu vrijednost od 57,6% tokom prvih 5 mjeseci 2013. godine.

Istovremeno, prema podacima Agencije za statistiku BiH, primjetno je povećanje samo uvoznih cijena za 1,3% dok su izvozne ostale nepromijenjene. Najviše su se promijenile cijene proizvoda koji pripadaju grupi 'poljoprivreda, lov i šumarstvo'.

Kretanje i struktura uvoza

Na grafikonu 3 prikazane su vrijednosti uvoza po mjesecima za period 2009 -2013 godina. Može se primjetiti da je ukupna vrijednost uvoza naglo skočila (za oko 20%) u 2011. godini u odnosu na prethodne godine. isto tako je primjetno da su najmanja odstupanja u smislu vrijednosti uvoza mjesečno posmatrano u 2013. godini.

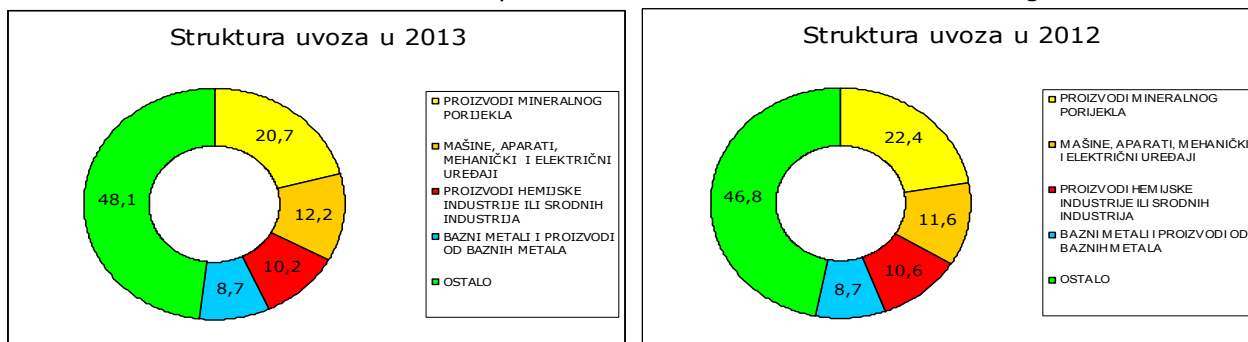
Grafikon 3

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

Na grafikonima 4 i 5 predstavljena je struktura uvoza za 2012. i 2013. godinu. Klasifikacija je usklađena sa odjeljcima harmonizovanog sistema.

Grafikoni 4 i 5: Grafički prikaz strukture uvoza za 2012. i 2013. godinu

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

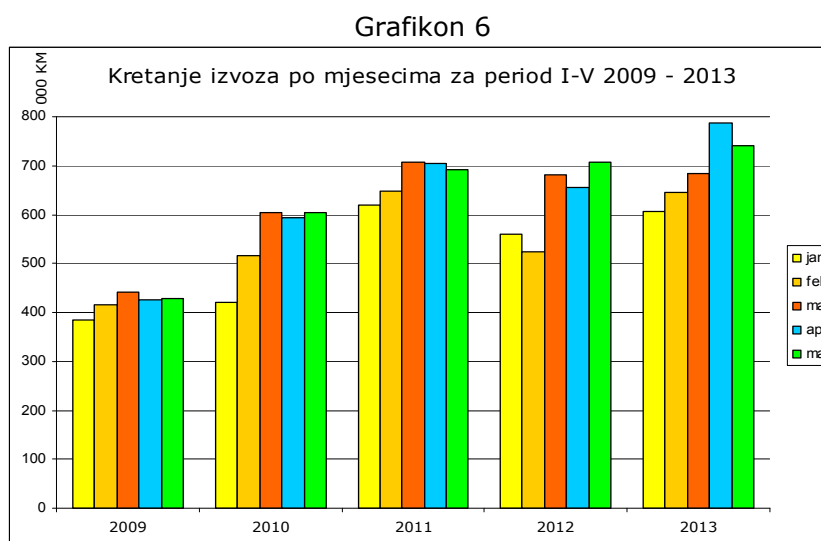
Najznačajnija grupa proizvoda tokom posmatrane prethodne dvije godine su proizvodi mineralnog porijekla. Pod time se podrazumijevaju mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije, električna energija, bitumenske tvari i mineralni voskovi. Primjetno je da je njihovo učešće opalo sa nivoa od 22,4% u prethodnoj godini na 20,7% u tekućoj godini. Ako se posmatra udio vrijednosti uvoza ove grupe proizvoda u vrijednosti ukupnog izvoza, može se vidjeti da on iznosi 36% što je za 5 procentnih poena manje nego prošle godine.

Na drugom mjestu po vrijednosti se nalazi grupa proizvoda mašine, aparati, mehanički i električni uređaji. Njihov udio je porastao sa 11,6% na 12,2% u tekućoj godini. Treća grupa proizvoda po

značajnosti predstavlja proizvode hemijske industrije. Njihovo učešće je blago opalo na nivo od 10,2% u tekućoj godini.

Kretanje i struktura izvoza

Na Grafikonu 6 predstavljene su vrijednosti izvoza na mjesečnom nivou za period 2009 – 2013 godina. Izvoz dostiže svoju rekordnu vrijednost tokom mjeseca aprila i maja 2013. godine. Vrijednost izvoza u tekućoj godini je veća za preko 335 miliona KM u odnosu na prethodnu; odnosno za 10,8%. Čak je veća i od vrijednosti izvoza u 2011. godini za skoro 100 miliona KM ili 2,8%.

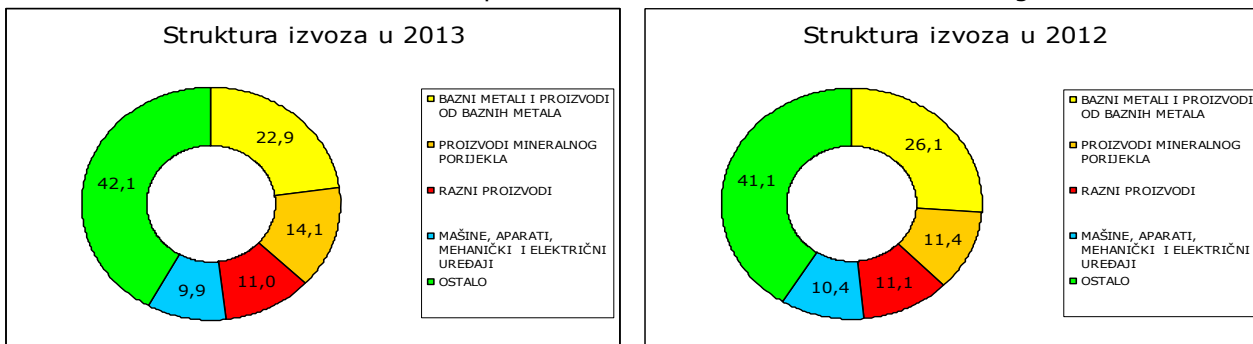

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

Na Grafikonima 7 i 8 predstavljena je struktura izvoza za prethodnu i tekuću godinu. Klasifikacija je usklađena sa odjeljcima harmonizovanog sistema. Najznačajnija grupa proizvoda su bazni metali i proizvodi od baznih metala. Njihovo učešće je naglo palo sa 26,1% na 22,9%. U ovoj grupi svakako prednjače željezo i čelik.

Istovremeno je zabilježen rast učešća grupe proizvoda mineralnog porijekla. Njihovo učešće je naglo poraslo na 14,1% tekuće godine. Pod tim se podrazumijevaju mineralna goriva, mineralna ulja, električna energija, kao i bitumenske tvari i mineralni voskovi. Porast izvoza električne energije za skoro 4 puta je svakako najzaslužniji za ovu snažnu promjenu. U apsolutnom smislu porast vrijednosti izvoza električne energije iznosio je preko 180 miliona KM i svakako je dao najveći doprinos porasta izvoza iz BiH uopće.

Grafikoni 7 i 8: Grafički prikaz strukture izvoza za 2012. i 2013. godinu

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

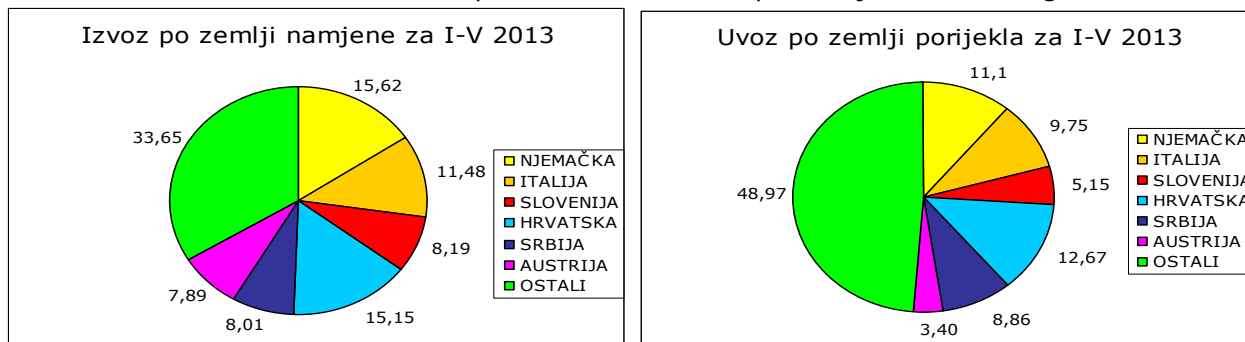
Na trećem mjestu po značajnosti se nalazi grupa proizvoda mašine. Aparati, mehanički i električni uređaji. Ako se posmatra sama struktura ove grupe proizvoda može se vidjeti da na mašine, aparate, mehaničke uređaje i kotlove otpada skoro 70% u odnosu električne mašine, opremu i njihove dijelove otpada oko 30%.

Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri BiH

Na Grafikonima 9 i 10 prikazani su najznačajniji vanjskotrgovinski partneri BiH u 2013. godini. Jasno se vidi da se najviše roba uvozilo iz Hrvatske i to 12,7% ukupne vrijednosti uvoza u posmatranom periodu. Potom slijede Njemačka sa 11,1%, Italija sa 9,8% i Srbija sa 8,9%.

Što se tiče vrijednosti izvoza Njemačka i Hrvatska su apsorbirale približno jednako, a to ukupno iznosi skoro 31% vrijednosti ukupnog izvoza. Potom slijedi Italija sa 11,5% pa onda Slovenija, Srbija i Austrija po oko 8% svaka. Deficit robne razmjene sa Srbijom Hrvatskom iznosi 38,5% dok sa Njemačkom i Italijom iznosi nešto manje od 25%. Pojedinačno najveći deficit od ovih odabranih zemalja BiH ostvaruje sa Srbijom i on iznosi 48%.

Grafikoni 9 i 10: Grafički prikaz izvoza i uvoza po zemljama u 2013. godini

Izvor: Agencija za statistiku BiH, 2013 Statistika robne razmjene sa inostranstvom

Konsolidovani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje)

Tabela 1. (Konsolidovani izvještaj: JR i opća vlada, Q1 2003)

U skladu sa obavezama po Stand by aranžamanu Odjeljenje kvartalno objavljuje konsolidovane izvještaje o vladinim operacijama⁶. Prihodi u ovim izvještajima evidentirani su na gotovinskoj osnovi, a indirektni porezi se odnose na evidentirane prihode u datom vremenskom periodu svih korisnika uključenih u izvještaj. U uslovima kada bi u izvještaj bile uključene sve jedinice koje se finansiraju iz ove vrste prihoda, iznos indirektnih poreza opće vlade odgovarao bi iznosu ukupno raspoređenih sredstava sa Jedininstvenog računa UIINO (JR). Obzirom da u konsolidovanim izvještajima opće vlade nisu obuhvaćene direkcije za ceste, iznos ukupnih indirektnih poreza iskazanih u prihodima razlikuje se od raspoređenih sredstava sa JR za direktne doznake koje nisu već obuhvaćene u prihode i rashode izvještajnih jedinica, kao i za iznos eventualnog neslaganja zbog vremenskog pomaka evidentiranja raspodjele sredstava sa JR i primljenih sredstava pojedinih nivoa vlasti.

Uključivanjem operacija JR u konsolidovane podatke opće vlade omogućava prikazivanje analitike indirektnih poreza umjesto sumarne stavke raspoređenih prihoda. Izrađen na ovaj način, nivo konsolidovanih prihoda uključuje ukupan iznos neto prihoda od indirektnih poreza a u rashodima su uključeni iznosi nekonsolidovanih sredstava sa JR⁷.

Preliminarni konsolidovani izvještaj "JR i opća vlada" uključuje:

- prihode od indirektnih poreza koje prikuplja Uprava za indirektno oporezivanje na Jedininstveni račun,
- transfere sa Jedininstvenog računa UIO,
- prihode i rashode budžeta institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode budžeta Federacije BiH, kantona, općina* i fondova,
- prihode i rashode budžeta Republike Srpske**, općina i fondova,
- prihode i rashode budžeta BD i fondova.

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UIO.

* procijenjeni su podaci za Grad Mostar od strane FMF

**Obuhvaćeno: (A) budžet Republike i vanbudžetska sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi trezora RS, (B) ukupno ino-zaduženje za projekte koji se realizuju preko općina i preduzeća, (C) podatke korisnika budžeta Republike koji imaju vlastite bankovne račune (uključujući i neke jedinice za implementaciju ino-projekata formirane pri ministarstvima).

⁶ http://www.oma.uino.gov.ba/09_izvjestaji.asp?l=b

⁷ Iznos nekonsolidovanih sredstava sa JR obuhvaćen je na liniji „Subvencije, donacije, transferi“

Preliminarni konsolidovani izvještaj: JR i opća vlada (2013)

	Q1
Ukupni prihodi	2.499,9
Porezi	1.301,8
Direktni porezi	235,9
Porezi na dohodak i dobit	205,9
Porezi na plaću i radnu snagu	3,9
Porez na imovinu	26,0
Indirektni porezi (neto)	1.054,9
PDV	678,5
Akcize	270,9
Putarina	55,9
Carine	45,9
Ostali indirektni porezi	3,7
Ostali porezi	10,9
Doprinosi za socijalno osiguranje	930,6
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	6,3
Neporeski prihodi	258,3
Transferi od ostalih budžetskih jedinica	2,8
Ukupni rashodi	2.509,1
Tekući rashodi	2.470,0
Bruto plaće i naknade zaposlenih	785,8
Izdaci za materijal i usluge	443,9
Doznake na ime socijalne zaštite	1.053,2
Izdaci za kamate	37,5
Izdaci po osnovu kamata u inostranstvu	19,1
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	18,4
Subvencije, donacije, transferi	79,1
Drugi rashodi	70,5
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	39,2
Izdaci za nefinansijsku imovinu	44,7
Primici od nefinansijske imovine	5,5
Bruto/Neto operativni bilans	30,0
Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-9,2

Tabela 1.